

Beoordelingsmodel

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

5, 1, 6, 7, 4, 3, 2.

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Prehistorie en oudheid

2 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Er is pas behoefte aan vastgelegde standaardmaten (zoals deze) als er sprake is van een vaste gemeenschap / een verdere mate van ontwikkeling dan in een samenleving van jagers/verzamelaars / bij rondtrekkende stammen, omdat in een stedelijke gemeenschap standaardmaten nodig zijn (bijvoorbeeld voor de handel / het oprichten van gebouwen).

3 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Xenophon beschrijft in zijn tekst de gevolgen van de dictatuur voor de dictator zelf, waarmee hij met de inhoud van de tekst bijdraagt aan het denken over politiek 1
- Door de dialoogvorm waarbij hij verschillende (fictieve) personen hun standpunt uiteen laat zetten, laat Xenophon de mensen nadenken over de politieke structuur van de stadstaat 1

4 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het hier gaat om “de groei van het Romeinse imperium, waardoor de Grieks-Romeinse cultuur zich in Europa verspreidde” (of een omschrijving daarvan), omdat de bron het bereiken van de grens van deze groei beschrijft.

Opmerking

Voor de keuze voor het kenmerkend aspect “de confrontatie tussen de Grieks-Romeinse cultuur en de Germaanse cultuur van Noordwest-Europa” wordt geen scorepunt toegekend, omdat die is gedefinieerd als “De Grote Volksverhuizing”.

| Vraag | Antwoord | Scores |
|----------|---|----------------------------|
| 5 | <p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Drie redenen om te twifelen aan de betrouwbaarheid van de bron zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoewel Tacitus het verhaal vertelt alsof hij ooggetuigen heeft gesproken / zelf onderzoek heeft gedaan, zijn deze bronnen niet meer te controleren / doet hij zijn onderzoek meer dan een eeuw na de gebeurtenis • Hoewel Tacitus toegang heeft gehad tot oorspronkelijke bronnen, zijn deze bronnen gekleurd door de Romeinse visie / afkomstig uit Romeinse hoek • Hoewel Tacitus als senator toegang had tot overheidsbronnen, kan hij politieke belangen hebben gehad / heeft hij een cultureel bepaalde kijk op de barbaarse Germaanse stammen, waardoor zijn onderzoek is gekleurd | <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> |
| 6 | <p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een militair-strategisch gevolg van het naar Rome sturen van de zonen van Germaanse stamleiders was, dat de Romeinen hierdoor bondgenoten kregen binnen de Germaanse stammen / een Germaanse opstand konden voorkomen omdat de zonen als gijzelaar dienden / de opleiding van de toekomstige legerleiders konden sturen • Een sociaal-cultureel gevolg was, dat zo jonge Germanen de Romeinse cultuur gingen overnemen en zouden introduceren bij hun eigen volk • Deze regel past bij de romanisering, want door de zonen van de stamleiders naar Rome te sturen, leerden zij, de toekomstige leiders, de Romeinse taal, gewoonten en tradities en gingen die overnemen | <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p> |
| 7 | <p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Het christendom, de Romeinse staatsgodsdienst, werd door veel Germaanse stammen overgenomen. / De middeleeuwse katholieke kerk nam de structuur van het Romeinse Rijk (bijvoorbeeld in de bisdommenindeling) over.</p> | |

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

De middeleeuwen

8 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Met zijn uitspraak versterkt Jonas de invloed van de kerk, want er zal meer in de kerk getrouwd worden, omdat kinderen anders geen erfgenaam kunnen worden 2
- Door deze uitspraak maakt Jonas duidelijk dat in zijn ogen de kerk de hoogste macht is / krijgt de kerk een wapen in handen tegen de edelen / vorsten die vinden dat de wereldlijke macht het primaat moet hebben, omdat de kerk door de eis van een huwelijksluiting in de kerk invloed krijgt op de wereldlijke macht 2

9 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De bron illustreert het hofstelsel omdat uit de bron duidelijk wordt dat er horigen bestaan / de landeigenaar zijn horigen kan weggeven / er gebondenheid van de horigen aan de grond is 2
- De bron illustreert de invloed van het christendom omdat uit de bron duidelijk wordt dat het land aan het klooster geschonken wordt wat aangeeft dat de macht van het christendom/de kerk groter wordt 2

Opmerking

Voor een antwoord waarin een verband wordt gelegd met het feodalisme worden geen scorepunten toegekend.

10 maximumscore 4

Uit het antwoord moet blijken dat door de groei van de handel:

- de steden meer te maken kregen met (handels)conflicten/geschillen, waardoor een eigen rechtspraak meer noodzakelijk werd 2
- de steden / de burgers in de steden meer macht/invloed kregen bij de landsheer (door hun grotere belastingafdracht), waardoor die eerder tegemoet kwam aan hun wensen 2

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

Door de tijd heen

11 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

bij bron 4:

- Door de hernieuwde oriëntatie op de oudheid in de renaissance wordt het Grieks herontdekt. Daarom wordt er naast Latijn ook Grieks op de school gegeven 1

bij bron 5:

- Het artikel legt de nadruk op kundigheden (in het lesprogramma) die de verstandelijke vermogens van kinderen moeten ontwikkelen, dat is één van de ideeën van de Verlichting 1

bij bron 6:

- Door opkomend nationalisme werd de eigen geschiedenis belangrijker en daarom moet geschiedenis in het lesprogramma 1

bij bron 7:

- Door de digitale revolutie wordt het gebruik van computers een steeds belangrijkere vaardigheid in de samenleving. Daarom wordt computergebruik geïntegreerd in het onderwijs 1

Vroegmoderne tijd

12 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De humanisten zoals Flavio Biondo vergeleken de tijd waarin zij leefden met de oude Grieken en Romeinen. De middeleeuwen (midden eeuwen) waren de eeuwen tussen deze twee periodes in en verder niet van belang / een tijd van stilstand.

13 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het veranderende mens- en wereldbeeld van de renaissance / begin van een nieuwe wetenschappelijke belangstelling past bij het wetenschappelijk onderzoek dat Erasmus doet naar de uitspraak van het Grieks en Latijn 2
- Het doen van onderzoek naar het Grieks en Latijn wijst op de hernieuwde oriëntatie op (het erfgoed van) de Klassieke Oudheid 2

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-----------|--|-------------------------------------|
| 14 | <p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een kenmerk van het beleid van veel middeleeuwse vorsten is het streven naar centralisatie • wat in de bron naar voren komt in het benadrukken van de eenheid van Frankrijk • Het absolutisme gaat uit van de absolute macht van de vorst over zijn onderdanen • wat in de bron naar voren komt doordat wordt vastgesteld dat wanneer het volk zich hiertegen verzet, rampen zich over de hoofden van het volk zullen voltrekken; de vrijheid/de wil van het volk moet daarom in handen van de koning gelegd worden | <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> |
| 15 | <p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Geer gaat met Zweden handelscontacten overzee aan, waardoor hij toegang krijgt tot allerlei grondstoffen • wat past bij de bijzondere positie van de Republiek in economisch opzicht door de vele overzeese handelscontacten / de grote Amsterdamse stapelmarkt • Het begin van een wereldeconomie (met wereldwijde handelscontacten) / het handelskapitalisme zorgde in deze tijd voor een structurele verandering op economisch gebied • wat in de levensloop van De Geer naar voren komt in zijn internationale handelscontacten met Zweden / zijn optreden als internationaal handelaar op de stapelmarkt | <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> |
| 16 | <p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Kant zag, als aanhanger van de Verlichting, de rede/het verstand/kennis als het middel om vooruit te komen, daarom vond hij het belangrijk de rede/het verstand/kennis te gebruiken en niet af te gaan op het geloof.</p> | |

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-------|----------|--------|
|-------|----------|--------|

Moderne tijd

17 maximumscore 6

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In de negentiende eeuw speelt de sociale kwestie 1
- De paus keurt het kapitalisme/de woeker / het gedrag van de geldmagnaten af 1
- een socialist zal het eens zijn met het aan de kaak stellen van de misstanden / een socialist zal het oneens zijn met de bedoeling van de paus om de rooms-katholieke arbeiders aan zich te binden (zodat zij zich niet aansluiten bij de socialisten) 1
- In de negentiende eeuw vindt een voortschrijdende democratisering plaats 1
- De paus wil mannen met kiesrecht weghouden van het socialisme / binden aan de katholieke partijen 1
- waarmee een socialist het niet eens zal zijn omdat dit indruist tegen zijn opvatting over de bewustwording van de arbeidersklasse / zijn partijbelangen 1

18 maximumscore 6

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

In de eerste feministische golf willen de feministen gelijkheid bereiken:

- op politiek gebied door voor vrouwenkiesrecht te strijden, zoals te zien is aan de vrouwen die optrekken naar de stembus, met volharding/overtuiging/eendracht (bron 10) 1
- op het gebied van onderwijs/gelijke kansen, zoals blijkt uit het verzoek van de vader van Aletta Jacobs om ook zijn tweede dochter op de HBS toe te laten (bron 11) 1
- De eerste feministische golf past bij de voortschrijdende democratisering / de opkomst van emancipatiebewegingen waar kiesrecht en studie toe kunnen leiden 1

In de tweede feministische golf willen de feministen gelijkheid bereiken:

- op het gebied van de arbeidsmarkt/het werk, want vrouwen moeten gelijk loon gaan krijgen voor gelijk werk (bron 12) 1
- op het gebied van rolpatronen, want men wil het rolbevestigende onderwijs aanpakken dat ervoor zorgt dat meisjes huisvrouw worden en jongens buitenshuis carrière maken (bron 13) 1
- De tweede feministische golf past bij de ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen die ertoe bijdragen dat bestaande machtsverhoudingen worden aangepakt 1

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-----------|---|-------------------|
| 19 | <p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De kaart laat zien dat tijdens de oorlog ook de (mysterieuze) koloniën helpen in de strijd / aan de Franse kant staan / net als de loyale Engelse bondgenoten de Fransen helpen de beschaving te verdedigen • Door voor een prentbriefkaart te kiezen die door de posterijen wordt bezorgd, wordt de boodschap snel en goedkoop verspreid / wordt de boodschap wijd verspreid (omdat die aan het thuisfront door velen wordt gezien) | <p>2</p> <p>1</p> |
| 20 | <p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Met deze kaart kan de onafhankelijkheidsbeweging aantonen dat India voor de inzet voor het moederland onafhankelijkheid verdient / wordt ingezet in een Europees conflict; om dit te voorkomen wil India onafhankelijkheid / als gelijkwaardig worden gezien (als hun hulp nodig is).</p> | |
| 21 | <p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze telex is kenmerkend voor de Duitse bezetting in Nederland, omdat tijdens de bezetting het Joodse deel van de bevolking vervolgd wordt / de Nederlandse politie wordt ingeschakeld bij het vervolgen van de Nederlandse Joden • Aan de andere kant is de inhoud niet kenmerkend, omdat beide meisjes uit het kamp weten te ontsnappen / overleven, in tegenstelling tot het grootste deel van de Joodse bevolking van Nederland dat niet onderduikt maar gedeporteerd (en gedood) wordt | <p>2</p> <p>2</p> |
| 22 | <p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Deze telex is een betrouwbare bron, omdat het een directe weergave is van de manier waarop de Nederlandse marechaussee meehelpt met de uitvoering van het Duitse beleid / er niet achteraf een inkleuring is gegeven aan het optreden van de marechaussee.</p> | |

| Vraag | Antwoord | Scores |
|-----------|--|-------------------------------------|
| 23 | <p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De economische samenwerking in de jaren 1950 was een reactie op de economische crisis in de jaren 1930, die ervoor zorgde dat er wereldwijd een grote werkloosheid ontstond met als gevolg politieke/sociale spanningen. Dit wilde men met de samenwerking in de jaren 1950 voorkomen • De politieke samenwerking in West-Europa in de jaren 1950 was een gevolg van de Tweede Wereldoorlog, want door de grote verliezen en schade in Europa was het noodzakelijk om het bestuur weer snel op te bouwen. Onderlinge samenwerking zou dit bevorderen / nieuwe conflicten tussen Duitsland en Frankrijk voorkomen • De militaire samenwerking in West-Europa vanaf 1949 was het gevolg van de Koude Oorlog, doordat de verdeling van de wereld in twee machtsblokken / de dreiging van een atoomoorlog het voor West-Europa noodzakelijk maakte samen te werken in een Atlantisch bondgenootschap (om sterker te staan tegenover het Oostblok) • De politieke samenwerking in (heel) Europa vanaf de jaren 1990 was een gevolg van het beëindigen van de Koude Oorlog, doordat de ideologische verschillen (tussen Oost en West) verdwenen en er een gemeenschappelijke politiek ontwikkeld kon worden / de invloed van de Sovjet-Unie eindigde | <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> |

24 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Uit de foto blijkt, dat de naar Nederland gehaalde gastarbeiders nog in tijdelijke onderkomens (woonoorden/pensions) wonen en nog geen eigen woning hebben / er nog geen sprake is van gezinshereniging. Dit past bij de periode waarin groepen (mannelijke) gastarbeiders naar Nederland werden gehaald, het begin van (het ontstaan van) de multiculturele samenleving in Nederland.

Bronvermeldingen

- bron 1 ontleend aan: www.let.kun.nl/V.Hunink/documents/xenofon_transl.htm
- bron 2 benbijnsdorp.info/ann01_59.html, boek I, pag. 60-62.
- bron 3 Patrick J. e.d., Readings in Medieval History, Broadview 1989, pag. 341-342.
- bron 4 http://nl.wikipedia.org/wiki/Latijnse_school
- bron 5 www.nationaalarchief.nl/kind_tot_burger/html/schoolwet_cultureel.html
- bron 6 www.kranten.archiefalkmaar.nl
- bron 7 Leeuwarder Courant, 15-9-1998.
- bron 8 W. Verreist (e.a.), Historische Units, Het vorstelijk absolutisme, Antwerpen 1976, pag. 6.
- bron 9 www.rkdocumenten.nl
- bron 10 www.geheugenvannederland.nl
- bron 11 Aletta H. Jacobs, Herinneringen van Dr. Aletta H. Jacobs, Amsterdam 1924, pag. 25.
- bron 12 Eric Duivenvoorden, Met emmer en kwast, Veertig jaar Nederlandse actieaffiches 1965-2005.
- bron 13 Eric Duivenvoorden, Met emmer en kwast, Veertig jaar Nederlandse actieaffiches 1965-2005.
- bron 14 Hans van Lith, Ik denk altijd aan jou, Prentbriefkaarten tussen front en thuisfront 1914-1918, Zaltbommel 2009, pag. 123.
- bron 15 R. Kok en E. Somers, Documentaire Nederland en de Tweede Wereldoorlog, deel 29: Westerbork, Zwolle 1990, pag. 680.
- bron 16 E. Tuskan en J. Vogel, Lied uit den vreemde, Gurbet Türküsü, Brieven en foto's van Turkse migranten 1964-1975, Amsterdam 2004, pag. 133.